

בעזה שיי"ת

ספר

התשובה

♦ פרשת לך לך ♦

מדריך ומורה דרך להרוצים לעלות מעלה מעלה
בדרך התשובה, שאי אפשר להגיע לתורה לשמה
בלי שיעשה תשובה מקודם.

בפרשה זו יבואר:

- א. כחה של תשובה.
- ב. בתשובה נדרשת רק פתח כחודו של מחט.
- ג. תשובה של יום אחד מביאה את הגאולה.
- ד. תשובה מועילה גם לכופר בעיקר.
- ה. ספק עבירה צריך יותר חיפוש מעברה.
- ו. כחה של התשובה עד סוף כל הדורות.

על ידי הלימוד בספר הזה יתבונן בשכלו הזך כי
יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם
הזה מכל חיי העולם הבא, וכמה שעות מימי חיי
הלכו לבטלה.

יוצא לאור שנת תשס"ו לפ"ק
ברוקלין נוא יארק

בס"ד

ספר

התשובה

והוא

סדר תיקוני תשובה

הספר נדפס לזכות הרבים,

ומתחלק בחינם לכל דורש ומבקש

הרשות נתונה לכל מי שברצונו להדפיס קטעים מספר זה או
כל הספר בכל לשון שהוא בכל מדינה ומדינה, כדי להרבות
תורה ויראת שמים בעולם ולעזור לבות אחינו בני ישראל
לתשובה שלימה.

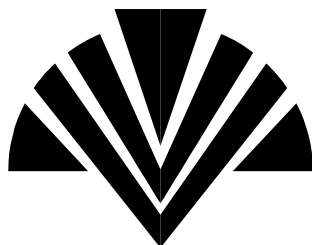

שם המחבר לא נזכר, כי לא הבאנו בו אומר
הבא מן החדש רק דברים בשם אומרם,
וקבל האמת ממי שאמרה

תוכן הענינים

- ה. פרשת לך לך.....
- ה. א. פרק ז'.....
- ה. ב. כחה של התשובה.....
- ה. ג. זהר הקדוש פרשת וישב קפ"ה עמוד ב'.....
- ה. ד. זהר הקדוש פרשת משפטים דף קו א.....
- ו. ה. תשובה עשתה את הכל ותפלה עשתה מחצה.....
- ו. ו. מדרש רבה ויקרא פרשה י פסוק ה.....
- ז. ז. גדול כחה של תשובה שמבטלת הגזירה ומבטלת השבועה.....
- ז. ח. מדרש רבה שיר השירים פרשה ח פסקה ה.....
- ז. ט. התשובה קושרת כתרים לבני אדם, מרפאה חולים, מצלת מכל צער וממלטת מדינה של גיהנם.....
- ח. י. תנא דבי אליהו רבה.....
- ח. יא. אפילו יש בכס עבירות עד כסא הכבוד מועילה התשובה....
- ט. יב. התשובה כמו חץ הנקלע למרחק רב.....
- ט. יג. פסיקתא דרב כהנא פסקא כד אות יב.....
- ט. יד. בתשובה נדרשת רק פתח כחודו של מחט.....
- ט. טו. תשובה כהרף עין.....
- ט. טז. תשובה של יום אחד מביאה את הגאולה.....
- ט. יז. תשובה מועילה גם לכופר בעיקר.....
- ט. יח. מידת הקדוש ברוך הוא עולה על מידת בשר ודם.....
- י. יט. גדול כחה של תשובה על כן שובה ישראל עד ה' אלוקיך.....
- י. כ. ילקוט שמעוני הושע פרק י"ד רמז תקל"ב.....
- י. כא. כחה של התשובה עד סוף כל הדורות.....
- י. כב. כתבי הרמ"ע מפאנו מאמר מאה קשיטה סימן עו.....
- י. כג. אין מי שיוכל להשיג עד היכן כחה של תשובה מגעת אף לפושעים.....
- יא. יא.....

יא.....	השל"ה הקדוש מסכת יומא הלכות תשובה (ס)	כד.
יא.....	טוב להודות לה' – שניצול מדינה של גיהנם	כה.
יא.....	פרי צדיק פרשת ויגש אות ח	כו.
יב.....	פרק ח'	כז.
יב.....	כחה של תשובה - המשך	כח.
יב.....	זהר הקדוש פרשת משפטים קו א	כט.
יג.....	מאמר של בעל מנורת המאור על כחה של תשובה	ל.
יג.....	מנורת המאור פרק חמישי אות רפד :	לא.
טז.....	אית דין ואית דין :	לב.
יז.....	מאמר של בעל ספר התודעה על כחה של תשובה	לג.
יז.....	ספר התודעה פרק שלישי כחה של תשובה :	לד.
יח.....	אמרו חכמים במעלת התשובה :	לה.
יט.....	יסוד התשובה	לו.
יט.....	מפתח	לז.
כ.....	פרק ג'	לח.
כ.....	לבאר טעמי התעניות	לט.
כ.....	ספק עבירה צריך יותר חפוש מעבירה	מ.
כא.....	טעם התענית בעשרת ימי תשובה	מא.
כא.....	טעם התענית שמתענים בערב ראש חודש	מב.
כב.....	תענית חלום - טעמו	מג.
כב.....	שערי תשובה לרבינו יונה	מד.
כב.....	השער הראשון - אות ח'	מה.
כב.....	באור התשובה ועקריתה :	מו.

פרשת לך לך

פרק ז'

כחה של התשובה

זהו הקדוש פרשת וישב קפ"ה עמוד ב'
 ...דכל מאן דעביד תשובה שכל מי שעושה תשובה, קודשא בריך הוא קיים ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי הקדוש ברוד הוא מקיים אותו בעולם הזה ובעולם הבא.

זהו הקדוש פרשת משפטים דף קו א
 ...דהא אי תב ואתקין ההוא אתר דפגים, בחייו, אתקבל קמי מלכא קדישא, ונטיל ליה ואתקין ליה על תקונוי לבתר, ודא אקרי בעל תשובה, דהא ירית מותביה דההוא אתר דההוא נהר דנגיד ונפיק, ואתקין גרמיה ממה דהוה בקדמיתא, (ס"א ההוא אתר דפגים ואתקין ליה על תקונוי בחייו, אתקבל קמי מלכא קדישא, ונטיל ליה לבתר, ודא אקרי בעל תשובה, דהא אתקין גרמיה ממה דהוה בקדמיתא), כיון דאתתקן ותב בתיובתא, הא סליק על תקוניה, דלית מלה בעלמא ולית מפתחא בעלמא דלא תבר ההוא דתב בתיובתא.

תרגום :

...שהרי אם שב ותקן אותו מקום שפגם בחייו, מתקבל לפני המלך הקדוש, ולוקח אותו ומתקן אותו על תיקונוי אחר כך, וזה נקרא בעל תשובה, שהרי יורש מושבו של אותו מקום של אותו נהר שנמשך ויוצא, ומתקן עצמו ממה שהיה בראשונה (ס"א אותו מקום שפגם ומתקן אותו על תיקונוי בחייו, מתקבל לפני המלך הקדוש, ולוקח לו אחר כך, וזה נקרא בעל תשובה, שהרי תקן עצמו ממה שהיה בראשונה). כיון שנתקן ושב בתשובה, הרי

עלה על תיקונו, שאין דבר בעולם ואין פתח בעולם שלא שובר אותו ששב בתשובה.

תשובה עשתה את הכל ותפלה עשתה מחצה

מדרש רבה ויקרא פרשה י פסוק ה

ר' יהודה ור' יהושע בן לוי ר' יהודה אומר תשובה עושה מחצה ותפלה עושה הכל ר' יהושע בן לוי אמר תשובה עשתה את הכל ותפלה עשתה מחצה על דעתיה דר' יהודה ב"ר תשובה עושה מחצה ממי את למד מקין שנגזרה עליו גזירה כיון שעשה תשובה נמנע ממנו חצי גזירה ומנין שעשה תשובה שנאמר (בלשית ד) ויאמר קין אל ה' גדול עוני מנשוא ומנין שנמנע ממנו חצי הגזירה הדא הוא דכתיב (ס) ויצא קין מלפני ה' וישב בארץ נוד קדמת עדן נע ונד אין כתיב אלא בארץ נוד קדמת עדן דבר אחר ויצא קין מהיכן יצא ר' יודן בשם ר' אייבו אמר הפשיל בגדיו לאחוריו ויצא כגונב דעת העליונה רבי ברכיה בשם רבי אלעאי בר שמעיא אמר יצא כמערים וכמרמה בבוראו ר' הונא בשם רבי חנינא בר יצחק אמר יצא שמח כמה דתימר (שמות ז) וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח כיון שייצא פגע בו אדם הראשון אמר לו מה נעשה בדינך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי כיון ששמע אדם הראשון כך התחיל טופח על פניו אמר לו כל כך היא כחה של תשובה ולא הייתי יודע באותה שעה אמר אדם הראשון (תהלים כג) מזמור שיר ליום השבת אמר ר' לוי המזמור הזה אדם הראשון אמרו על דעתיה דרבי יהודה ברבי דאמר תפלה עשתה את הכל ממי את למד מחזקיה חזקיה עיקר מלכותו לא היתה אלא ארבע עשרה שנה הדא הוא דכתיב (שעי' לו) ויהי בארבע עשרה שנה למלך חזקיהו וכיון שהתפלל הוסיפו לו חמש עשרה שנה שנאמר (ס) הנני יוסיף על ימיך חמש עשרה שנה על דעתיה דר' יהושע בן לוי דאמר תשובה עשתה את הכל ממי את למד מאנשי ענתות שנאמר (יחמ"א יא) כה אמר ה' וגו' הבחורים ימותו בחרב וכיון שעשו תשובה זכו להתיחס שנאמר (נחמ"א ז) אנשי ענתות מאה ועשרים ושמנה ואם אין לך ללמוד מאנשי ענתות למד מיכניהו (יחמ"א כג) העצב נבזה נפוץ וגו' רבי אבא בר כהנא אמר כעצם הזה של מוח שמשמנפצו אין בו מאומה ר' חלבו אמר כחותל של תמרה שכשאתה מנערו אין בו מאומה (ס) אם כלי אין חפץ בו רבי חמא בר חנינא אמר ככדין של מי רגלים

רבי שמואל בר נחמן אמר ככדין של מקיזי דם אמר רבי זירא מלתא הכא שמעית מן רבי שמואל בר רבי יצחק דהוה דריש הכא ולית אנא ידע מהו א"ל רבי אחא אריכא דילמא דא היא (ס) כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלה בימיו א"ל הין בימיו אינו מצלה בימי בנו מצליח רבי אחא ור' אבין בר בנימין בשם ר' אבא גדול הוא כחה של תשובה שמבטלת גזירה ומבטל שבועה שבועה שנאמר (ס) חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו בן יהויקים וגו' ומבטלת גזירה כה אמר ה' כתבו את האיש הזה ערירי וכת' (דכ"י סימס א ג) ובני יכניה אסיר בנו שאלתיאל בנו אסיר בנו שהיה בבית האסורים שאלתיאל בנו שממנו הושתלה מלכות בית דוד א"ר תנחום בר' ירמיה אסיר זה הקדוש ברוך הוא שאסר את עצמו בשבועה שאלתיאל ששאל אל לבית דינו של מעלה על נדרו על דעתיה דר' יהושע בן לוי דאמר תפלה עשתה מחצה ממי אתה למד מאהרן שבתחלה נגזרה גזירה עליו שנאמר (דכ"י ט) ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אין השמדה אלא כילוי בנים כמד"א (עמוס ז) ואשמיד פרו ממעל ושרשיו מתחת כיון שהתפלל משה עליו נמנעה ממנו חצי הגזירה מתו שנים ונשתיירו שנים הדא הוא דכתיב (ויקרא ט) קח את אהרן ואת בניו אתו:

גדול כחה של תשובה שמבטלת הגזירה ומבטלת השבועה

מדוש רבה שיר השירים פושה ח פסקה ה

(ז) דבר אחר שימני כחותם ר' ברכיה אמר זה קריאת שמע שנאמר (דכ"י ו) והיו הדברים האלה וגו' על לבבך כחותם על זרועך אלו התפילין המד"א (ס) וקשרתם לאות על ירך א"ר מאיר שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כיהויכין דא"ר מאיר נשבע הקדוש ברוך הוא שבועה שהוא נותק מלכות בית דוד מידו הדא הוא דכתיב (ימיה כ"ז) חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני כי משם אתקנך א"ר חנינא בר יצחק משם אני נותק מלכות בית דוד דבר אחר אנתקך אין כתיב כאן אלא אתקנך אתקנך בתשובה ממקום שנתיקתך שם תהיה תקנתך א"ר זעירא אנא שמעית קליה דרבי יצחק יתיב דריש הדא מילה ולית אנא ידעה מה היא אמר ליה רבי אחא אריכא תימר הדא הוא דכתיב (ס) כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלה בימיו

אינו מצליח אבל בימי בנו מצליח דכתיב (מגי ז') ביום ההוא נאם ה' צבאות אקחך זרובבל בן שאלתיאל עבדי נאם ה' ושמתיך כחותם וגו' ר' אחא בר רבי אבון בר בנימין בשם ר' אחא בריה דרב פפי אמרין גדול כחה של תשובה שמבטלת הגזירה ומבטלת את השבועה מבטלת הגזרה מניין שנאמר כתבו את האיש הזה ערירי וכתיב ביום ההוא נאם ה' צבקות אקחך זרובבל בן שאלתיאל עבדי וגו' מבטלת את השבועה מניין שנאמר חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני וכתיב (לכני הימים ט' ג') ובני יכניה אסיר שאלתיאל בנו וגו' רבי תנחום בר' ירמיה אמר אסיר שהיה חבוש בבית האסורין שאלתיאל שממנו הושתלה מלכות בית דוד דבר אחר אסיר שאסר הקדוש ברוך הוא בשבועה את עצמו שאלתיאל ששאל לבית דין של מעלה והתירו לו נדרו:

התשובה קושרת כתרים לבני אדם, מרפאה חולים, מצלת מכל צער וממלטת מדינה של גיהנם

תנא דבי אליהו רבה

בבית המדרש מהו אומר (איכס ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך חלקי ה' אמרה נפשי וגו'. וכן כשבאו פושעי ישראל לעקור מלכות בית דוד מן ישראל והשיבו אותו תשובה ומתוך התשובה שהשיבו אותו באתה השכינה למעלה מדוד משיבה ואמרה לו דוד בני עליך נאמר (תהלים קט) נשבע ה' ולא ינחם וגו' בא וראה כמה גדול כחה של תשובה שהיא ממלכת את בנ"א בעולם וקושרת לבני אדם קשרים (נ"א כמיס) בראשיהם ומרפא את החולי מאליו ומצלת אותו מכל יגון ואנחה וצער וממלט אותו מדינה של גיהנם ובזמן שישראל עושין רצונו של אביהם שבשמים וחוזרין בתשובה שלמה לפניו מה נאמר בהן שובו בנים שובבים וגו' (יחזקאל ג) אשרי אדם שהוא ירא שמים מתוך שפל רוח ומתוך ענוה מתוך התשובה ומתוך הדין:

אפילו יש בכס עבירות עד כסא הכבוד מועילה התשובה

ויש לשני הפירושים האלו גילוי במדרש אמר דרש רבינו גדול כחה של תשובה שכיון שאדם מחשב בלבו לעשות תשובה מיד עולה ועומדת לפני כסא הכבוד (טוע יז, ט) שובה ישראל עד ה' אלהיך, אמר הקדוש

ברוך הוא אפילו יש בכם עבירות עד ה' עד כסא הכבוד, שובה ישראל, עד כאן לשוננו.

התשובה כמו חץ הנקלע למרחק רב

פסיקתא דרב כהנא פסקא כד אות יב

(יג) ר' יודה נשייה בשם ר' יודה בר' סימון במנהגו שבעולם אדם יורה חץ כמה תהליך בית כור אי בית כורים גדול כחה של תשובה שמגעת עד כסא הכבוד

בתשובה נדרשת רק פתח כחודו של מחט

א"ר יוסה כתיב פתחי לי (שיר השירים ה ז) אמר הקדוש ברוך הוא פתחי לי פתח כחריירה של מחט ואני פותח לכם פתח שיהיו אהליות וכצוצריות נכנסים בו

תשובה כהרף עין

ר' תנחומה בשם ר' חנינה ר' אייבו בשם ריש לקיש עשה תשובה כהרף עין ודעו כי אני ה' (תהלים מו יא)

תשובה של יום אחד מביאה את הגאולה

א"ר לוי אילו היו ישראל עושין תשובה יום אחד היו נגאלין מה טעמ' היום אם בקולו תשמעו (שם כה ז)

תשובה מועילה גם לכופר בעיקר

א"ר יודה בר' סימון שובה ישראל עד ה' אלקיך (הושע יד ז) אפילו כפרתה בעיקר

מידת הקדוש ברוך הוא עולה על מידת בשר ודם

א"ר אלעזר בנוהג שבעולם אדם עומד מבזה את חבירו ברכים ולאחר זמן הוא מבקש לרצות לו והוא או' לו את מבזה אותי ברכים ומתרצה אותי ביני ובינך לך והבא אותן האנשים שבזית אותי לפניהם ואני מתרצה לך אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן אלא אדם עומד ומחרף ומגדף בשוק והק' או' לו לעשות תשובה ביני ובינך ואני מקבלך:

גדול כחה של תשובה על כן שובה ישראל עד ה' אלוקיך

ילקוט שמעוני הושע פרק י"ד רמז תקל"ב

ר' יודן נשיאה בשם ר' יודא ברבי סימון מנהגו של עולם אדם יורה חץ כמה מהלך בית כור או כורים כמה גדול כחה של תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך. רבי יודא בר ר' סימון שובה ישראל עד ה' אלהיך אפילו כפרת בעיקר. אמר ר' אלעזר בנוהג שבעולם אדם המבזה את חברו ברבים ולאחר זמן מבקש לרצות לו, הוא אומר אתה מבזה לי ברבים ומתרצה לי ביני ובינך לך והבא אותם אנשים שבזיתני בפניהם ואני מתרצה לך, אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן אלא אדם עומד ומחרף ומגדף בשוק והקדוש ברוך הוא אומר לו עשה תשובה ביני לבינך ואני מקבלך, שובה ישראל עד ה' אלהיך. בשם ר' מאיר תני עד ה' עד שהוא במדת רחמים, ואם לאו אלהיך, עד לא יתעביר סניגוריא קטיגורא. רבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר עד ה' אליהך, אומרים ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אם אנו עושים תשובה מי מעיד עלינו, אמר להם הקדוש ברוך הוא לרעה נעשיתי לכם עד שנאמר וקרבתי אליכם למשפט והייתי עד ממהר במכשפים ובמנאפים, ולטובה איני נעשה לכם עד, הוי שובה ישראל עד ה' אלהיך:

כחה של התשובה עד סוף כל הדורות

כתבי הרמ"ע מפאנו מאמר מאה קשיטה סימן עו

צא ולמד כחה של תשובה עד סוף כל הדורות. ודע כי בבראשית רבה על פסוק ויצא קין מוכח כי אדם למד תקון התשובה מקין ואין סתירה מזה למה שבא בברייתא דר' אליעזר פ"ב בא' בשבת נכנס אדם בגיחון כי אדם קדם לסגף עצמו בתשובה ומקין למד אחר כך שכניעת הלב תועיל אף בלא סגוף אלא שכניעתו של קין היתה לפנים כגונב דעת העליונה. ובמקום אחר אמרו שראובן פתח בתשובה תחלה והכוונה שהקודמים אליו שבו מעון שיש בו לאו וראובן שב מבטול עשה של כבוד אב בבלבול (ולעיו) [יצועיו]. ועם זה יתורץ גם כן מי גרם לראובן שיודה יהודה שאם ידומה שיהודה חטא היה באסור לאו ותשובת ראובן אינה מזה המין אבל כבר בארנו במקום אחר כי אין אשם ליהודה במעשהו אדרבה רוח הקדש מכרזת ממני ומאתי יצאו הדברים ומכל מקום פרסם

יהודה מה שלא נודע אלא על פיו ועשה עצמו כאשם להציל תמר ועובדיה. ועם זה גרם לראובן שיודה אף לפי האמת הואיל ולא חטא יהודה נמצא ראובן ראשון לפתוח בתשובה ודי בזה:

אין מי שיוכל להשיג עד היכן כחה של תשובה מגעת אף לפושעים

השל"ה הקדוש מסכת יומא הלכות תשובה (כ)

ואל יחשוב השב בנפשו למה זה הבל איגע ולריק כוחי אכלה, כי איך תועיל תשובתי נגד עוונותי, וכל מה שאוכל לעשות עוד איך יעמוד כנגד כובד העוונות שעשיתי. מי שלבו נוקפו ואין תשובתו שלימה אומר כן, אבל השבים בלב שלם ותוהים על הרעות הראשונים, כבר הבטיחנו השם יתברך על ידי יחזקאל הנביא כי פשעיהם לא יזכרו, שנאמר (יה, כא כג), ורשע כי ישוב מכל חטאתיו אשר עשה ולשמור את כל חקותי ועשה משפט וצדקה, כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו בצדקתו אשר עשה יחיה. ועוד כתוב פסוק מלא (סס לג, יא) על הנבהלים על עונותיהם לחזק ידיהם לשוב, ואתה בן אדם אמור אל בית ישראל כי אמרתם לאמור כי פשעינו וחטאותינו אתנו ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה, אמור אליהם חי אני נאם ה' כי לא אחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכיו וחיה, שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל וכו'. עד ואין מי שיוכל להשיג עד היכן כחה של תשובה מגעת. על כן כל ירא וחרד יתן אל לבו לב חדש וטהור ונקי לעבוד את בוראו, וינהג הסדר שאמרנו, ועוד יוסיף מלבו כזה וכזה, ויהיה ערום ביראה לבקש איך יוכל לעבוד את בוראו לשוב אליו בתשובה שלימה, ויחזור בכל כחו לעשות דרכי שמים בינו לבין קונו ולא לעיני רואים להתפאר:

טוב להודות לה' – שניצול מדינה של גיהנם

פרי צדיק פרשת ויגש אות ח

[ח] במזמור של שבת כתיב טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון. טוב להודות, היינו בחינת תשובה וכמו שאמרו (פסקי דניי אליעזר פסק י"ט) שכל מי שמודה על פשעיו ניצול מדינה של גיהנם וכמו שנאמר מודה ועוזב ירוחם וכן איתא (בבאבא יבא ס"פ כג) כך היא כחה של תשובה...

פרק ח'

כחה של תשובה - המשך

זהו הקדוש פרשת משפטים קו א

תנינן, לית מלה בעלמא דקיימא קמי תשובה, ולכלא קודשא בריך הוא מקבל ודאי, ואי תב בתיובתא הא אזדמן לקבליה ארה חיים, ואף על גב דפגים מה דפגים, כלא אתתקן וכלא אתהדר על תקוניה, דהא אפילו במה דאית ביה אומאה (קמי קודשא בריך הוא, קמי ציה (ישעיה יד כז) כי ה' צבאות יעץ ומי יפר, דא איהו רזא סתימא, ותו כד קודשא בריך הוא אומי אומאה, לא אומי אלא אם לא יעביד תיובתא, דהא לית פתגמא דקיימא קמי תיובתא, ועל כלא מכפר קודשא בריך הוא, כד עבדין תיובתא שלימתא), קודשא בריך הוא מקבל, דכתיב (וינמיה כג כד) חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו וגו', וכתיב (שם ב) כתבו את האיש הזה ערירי וגו', ובתר דתב בתיובתא, כתיב (דברי הימים א ג יז) ובני יכניה אסיר שאלתיאל בנו, מכאן דתשובה מתבר כמה גזרין ודינין, וכמה שלשלאין דפרזלא, ולית מאן דקיימא קמי דתיובתא.

ועל דא כתיב (ישעיה סו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי, אשר פשעו בי לא כתיב, אלא הפושעים בי, דלא בעאן לאתבא ולא תנחמא על מה דעבדו, אבל כיון דאתנחמו, הא מקבל לון קודשא בריך הוא,

תרגום :

שנינו, אין דבר בעולם שעומד לפני תשובה, ולכל הקדוש ברוך הוא (הוא) מקבל ודאי. ואם שב בתשובה הרי נזדמן כנגדו דרך חיים, ואף על פי שפגם מה שפגם הכל נתקן והכל חוזר על תיקונו, שהרי אפילו במה שיש בו שבועה, לפני הקדוש ברוך הוא, קורא בו כי ה' צבקות יעץ ומי יפר זה הוא סוד סתום. ועוד כאשר הקדוש ברוך הוא נשבע שבועה, לא נשבע אלא אם לא יעשה תשובה, שהרי אין

דבר שעומד לפני תשובה, ועל הכל מכפר הקדוש ברוך הוא, כאשר עושים תשובה שלימה) הקדוש ברוך הוא מקבל שכתוב חי אני נאום ה' כי אם יהיה כניחו וגומר, וכתוב כתבו את האיש הזה עירי וגומר, ואחר ששב בתשובה כתוב ובני יכניה אסר שאלתיאל בנו. מכאן שהתשובה שוברת כמה גזרות ודינים וכמה שלשלאות ברזל ואין מי שעומד לפני התשובה.

ועל כן כתוב ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. אשר פשעו בי לא כתוב, אלא הפושעים בי, שלא רוצים לשוב ולהתנחם על מה שעשו. אבל כיון שהתנחמו, הרי מקבל אותן הקדוש ברוך הוא.

מאמר של בעל מנורת המאור על כחה של תשובה

מנורת המאור פרק חמישי אות רפד:

כמה גדולה כחה של תשובה, שהקדוש ברוך הוא ברב רחמיו פתח לאדם פתח של תשובה כדגרסינן בבראשית רבא (כא, ו): 'ועתה פן ישלח ידו' (נלאשית ג, כג), אמר רבי אבא בר כהנא: מלמד שפתח לו הקדוש ברוך הוא פתח של תשובה, שנאמר: 'ועתה', ואין 'ועתה' אלא לשון תשובה שנאמר: 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך' (דברים י, יג) ועוד גרסינן התם: 'ויצא קין מלפני ה' (נלאשית ה, טז), מהיכן יצא? רב הונא בשם רב נחמן בר יצחק אמר יצא שמח, כמה דאת אמר: 'וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבבו' (שמות ה, יז). פגע בו אדם הראשון, אמר לו: מה נעאה בדינך? אמר לו: עשיתי תשובה ופשרתי. והתחיל אדם הראשון מטפח על פניו ואמר:

כך הוא גדול כח התשובה ואני לא הייתי יודע. מיד עמד ואמר: 'מזמור שיר ליום השבת טוב' וגו' (תהלים, כג): וגרסינן בפסיקתא (כה, קס, ב): 'טוב להודות לה' (סס), אמר רבי לוי: המזמור הזה אדם הראשון אמרו. מלמד שהקדוש ברוך הוא מקבל את השבים ואומר: 'שובו אלי'. תשובתו של אחאב קבלתי, שנגזרה עליו גזרה קשה, ותשובתכם איני מקבל? הדא הוא דכתיב: 'ויהי דבר ה' אל אליהו התשבי לאמר רד לקראת אחאב מלך ישראל אשר בשמרון הנה בכרם נבות אשר ירד שם לרשתו. ודברת אליו לאמר כה אמר ה' הרצחת וגם ירשת ודברת אליו לאמר כה אמר ה' במקום אשר לקקו הכלבים את דם נבות ילקו הכלבים

את דמך גם אתה. ויהי כשמע אחאב את הדברים האלה ויקרע בגדיו וישם שק על בשרו ויצום וישכב בשק ויהלך אט' (מלכים א' כ"א, י"ז, י"ט, כ"ז). וכמה התענה? שלש שעות. אם היה רגיל לאכל בשלש שעות אכל בשש, ואם בשש אכל בתשע. 'ויהלך אט', מה 'אט'? רבי יהושע בן לוי אומר: שהיה מהלך יחף. מה כתיב תמן: 'ויהי דבר ה' אל אליהו התשבי [לאמר] הראית כי נכנע אחאב מפני' וגו' (ס"ט, כ"ט). אמר הקדוש ברוך הוא: חמית אחאב דעביד תשובה, יען כי נכנע מפני לא אביא הרעה בימיו' וגו' (ס"ט):

תשובת אנשי ענתות קבלתי, שנגזרה גזרה קשה עליהם, ותשובתכם איני מקבל? דכתיב: 'לכן כה אמר ה' [צבאות] הנני עליהם וגו' ושארית לא תהיה להם' (יחזקאל, כ"ג, כ"ג) וכיון שעשו תשובה זכו אנשי ענתות להתיחס מאה עשרים ושמונה כדמפרש בעזרא (ג, כ"ג):

תשובה של אנשי נינוה קבלתי, שנגזרה עליהם גזירה קשה, ותשובתכם איני מקבל דכתיב: 'ויחל יונה לבוא בעיר וגו' ויאמינו אנשי נינוה וגו' ויגע הדבר וגו' ויזעק וגו' מי יודע ישוב' (יונה ג, ד, ט) וכתיב: 'וירא האלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה וינחם האלהים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה' (ס"ט, ס"ט). כתיב: 'קרעו לבבכם ואל בגדיכם' וגו' (יואל ג, יג), אמר רבי יהושע בן לוי: אם קרעתם לבבכם בתשובה אין אתם קורעים בגדיכם על בניכם ובנותיכם. למה? 'כי חנון ורחום הוא' וגו' (ס"ט):

תשובתו של יכניה קבלתי, שנגזרה עליו גזירה קשה, ותשובתכם איני מקבל? דכתיב: 'העצב נבזה נפוץ האיש הזה כניהו' וגו' (יחזקאל כ"ג, כ"ח). רבי אחא בר אבין בר בנימין בשם רבי אבא בריה דרב פפי: גדולה כחה של תשובה, שבטלה את השבועה ובטלה את הגזרה. בטלה את השבועה מנין? דכתיב: 'חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו בן יהויקים חותם' וגו' (ס"ט, כ"ד) וכתיב: 'ביום ההוא נאם ה' אקחך זרבבל בן שאלתיאל עבדי' וגו' (מגילת, כ"ג, כ"ג). ובטלה את הגזרה מנין? דכתיב: 'כה אמר ה' כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלה בימיו לבלתי היות לו בן ישב על כסא' (יחזקאל כ"ג, כ"ג) וכתיב: 'ובני יכניה אסיר' וגו' (דברי הימים א' ג, י"ז):

'לעולם ה' דברך נצב' וגו' (תהלים קיט, פט), גם זה הפסוק נאמר על אדם הראשון, כשחטא אדם הראשון, אלולי שהקדוש ברוך הוא יושב על כסא רחמים לא הי מתקים אפילו שעה אחת. והקדוש ברוך הוא הבטיח את זרעו אחריו שיתנהג עמהם במדת רחמים, שנאמר: 'לדר ודר אמונתך' וגו' (סס טז, טז); וגרסינן בפרקי רבי אליעזר בפרק מ"ג; תדע לך כח התשובה, בוא וראה מאחאב מלך ישראל, שגזל וחמד ורצה, שנאמר: 'הרצחת וגם ירשת' (מלכים א' כא, יט). שלח וקרא ליהושפט מלך יהודה והיה מלקהו מלקות ארבעים, שלש פעמים בכל יום, ובצום ובתפלה היה משכים ומעריב לפני הקדוש ברוך הוא ולא חזר למעשיו הרעים יותר ונתרצית תשובתו, שנאמר: 'הראית כי נכנע אחאב' וגו' (סס טז, טז):

רבי אבהו אומר: תדע לך כח התשובה, מדוד מלך ישראל, שנשבע הקדוש ברוך הוא לאבות הראשונים להרבות את זרעם ככוכבי השמים אשר לא יספר מרב, ובא דוד למנות מספרם, אמר ליה הקדוש ברוך הוא: דוד, אני נשבעתי לאבותם להרבות את זרעם ואתה באת לבטל את דברי בשבילך נתנה הצאן למאכל, ובשלוש שעות נפלו מישראל שבעים אלף איש, שנאמר: 'ויפל מישראל שבעים אלף איש' (דברי הימים א' כא, יז). רבי שמעון אומר: לא נפל מישראל אלא אבישי בן צרויה, שהיה שקול במעשיו הטובים כשבעים אלף איש; 'אנשים' לא נאמר כאן, אלא: איש. ושמע דוד וקרע את בגדיו ולבש שק ואפר ונפל על פניו ארצה לפני ארון ברית ה' והיה מבקש תשובתו מלפני הקדוש ברוך הוא ואמר: רבוננו של עולם, אני הוא שחטאתי, העבר נא חטאתי. ונתרתית תשובתו ואמר למלאך [המשחית: הרף ידיך, שנאמר: 'ויאמר למלאך] המשחית בעם רב לך' (סס טז, טז) ומהו 'רב לך'? אמר לו: אדם רב נפל מישראל. ומה עשה המלאך? לקח חרבו וקנחה בטליתו של דוד. וראה דוד חרבו של מלאך והיה מרתת בכל איבריו עד יום מותו, שנאמר: 'ולא יכל דויד ללכת לפניו לדרש אלהים כי נבעת מפני חרב מלאך ה'" (סס טז, טז):

רבי יהושע אומר: תדע לך כח התשובה בוא וראה ממנשה מלך יהודה, שעשה כל התועבות הרעות שבעולם ויזבח לאלהים אחרים, שנאמר: 'והוא העביר את בניו באש בגי בן הנם [וגו'] הרבה לעשות הרע בעיני ה'" (דברי הימים ב' לג, ו) והיה מזבח לכל צבא השמים ובאו עליו

גדודי מלך אשור ואחזו אותו במניקת ראשו והורידוהו בבלה ונתנו אותו במחבת אש וקרא שם לכל האלהים שזבח להם ואין עונה להצילו, אמר: אקרא לאלהי אבותי בכל לבי, אולי יעשה לי ככל נפלאותיו אשר עשה לאבי. וקרא לאלהי אבותיו בכל לבו ונעתר לו ונשמעה תפלתו, שנאמר: 'ויתפלל אל ה' וישמע תחנונו וישיבהו ירושלם וידע מנשה כי ה' הוא האלהים' (סס, טס, יג) באותה שעה אמר מנשה:

אית דין ואית דין:

בן עזאי אומר: תדע לך כח התשובה, בוא וראה מרבי שמעון בן לקיש, שהיה הוא ושני רעיו גוזלים לכל אשר יעבר עליהם בדרך. מה עשה? הניח לשני רעיו שודדין בהרים ושב לאלהיו בכל לבו ובצום ובתפלה והיה משכים ומעריב לפני הקדוש ברוך הוא והיה עוסק בתורה ובמצוות ולא שב למעשיו הרעים עוד. ונתרצת תשובתו. וביום שמת מתו שני רעיו השודדים בהרים ונתנו את רבי שמעון באוצר חיים ולשני רעיו לשאול תחיתה. ואמרו שני רעיו לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, יש משוא פנים לפניך? אמר להם: זה עשה תשובה בחייו ואתם לא עשיתם תשובה. אמרו לו: הנח לנו ונעשה תשובה גדולה אמר להם: אין תשובה אלא עד יום המיתה. משל למה הדבר דומה? לאדם שהוא רוצה לילך לקראת המדבר, אם אינו לוקח מן הישוב לחם ומים, במדבר אינו מוצא מה שיאכל וישתה; כך אם אין אדם עושה תשובה בחייו, לאחר מותו אין תשובה לו, אלא, 'לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו', שנאמר: 'אני ה' חקר לב בחן כליות ולתת' וגו' (יכמיה יג, ט).

רבי נחוניא בן הקנה אומר: תדע לך כח התשובה, בוא וראה מפרעה מלך מצרים, שמרד ברבון העולמים ואמר: 'מי ה' אשר אשמע בקלו' (שמות ה, ז) ובאותו לשון עשה תשובה, שנאמר: 'מי כמכה באלם ה' (סס טו, יא). והצילו הקדוש ברוך הוא מבין המתים, שנאמר: 'כי עתה שלחתי את ידי ואך אותך' וגו' (סס ט, טו) והעמידו מבין המתים לספר גבורתו, שנאמר: 'ואולם בעבור זאת העמדתיך וגו'. ולמען ספר שמי' וגו' (סס טס, טז). והלך ומלך בנינוה והיו אנשי בנינוה כותבים מכתבי עמל וגוזלין איש את רעהו ובאין זה עם זה במשכב זכור. וכששלח הקדוש ברוך הוא ליונה להנבא עליהם, שמע פרעה ועמד מכסאו ויקרע את

בגדיו וילבש שק ואפר והכריז בכל עמו: כל מי שיעשה כדברים האלה ישרף באש, ושיצומו כל העם שלשה ימים. מה עשה? העמיד אנשים מצד אחד ונשים מצד אחד וכל בהמה טהורה בצד אחד ובהמה טמאה בצד אחר, והילדים מצד אחד רואין את שדי אמותן ורוצים לינק ולא הניחום ובוכים, והאמהות רואות לבניהן ורוצות להניקן ואינן יכולות ובוכות. והיו בה קכ"ג אלף, יותר משתים עשרה רבוא, שנאמר: 'ואני לא אחוס על נינוה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה' וגו' (יונה ה, יא) ונאמר: 'וינחם ה' על הרעה' וגו' (סס ג, י). ארבעים שנה האריך הקדוש ברוך הוא אפו עמהם כנגד ארבעים יום שאמר ליונה. ולאחר ארבעים שנה חזרו לקלקולם ולמעשיהם הרעים יותר מבראשונה ונבלעו כמתים בשאול תחתית, שנאמר: 'מעיר מתים ינאקו' (איוב כה, יב) 'בין שורתם יצהירו' (סס ט, יא) 'ורוח עברה ותטהרם' (סס ז, כא): לפיכך שלח הקדוש ברוך הוא ביד עבדיו הנביאים להנבא על ישראל ואמר להם: 'שובה ישראל עד ה' אלהיך' (הושע יד, ב):

מאמר של בעל ספר התודעה על כחה של תשובה

ספר התודעה פרק שלישי כחה של תשובה:

התשובה מקרבת את הרחוקים: אמש, לפני התשובה, היה זה החוטא שנאווי לפני המקום, משוקץ ומרוחק ותועבה; והיום, אחרי ששב, הוא אהוב ונחמד וקרוב וידיד:

כמה מעולה מעלת התשובה! אמש היה זה החוטא, מובדל מה' אלקי ישראל, כמו שנאמר (ישעיה ט): עונתיכם היו מבדלים בינכם לבין אלקיכם; צועק ואינו נענה, כמו שנאמר (ישעיה א): גם כי תרבו תפלה איני שמע; עושה מצוות וטורפין אותן בפניו, כמו שנאמר (סס): מי בקש זאת מידכם רמס חצרי; -

והיום - הוא מודבק בשכינה שנאמר (דניס ז): ואתם הדבקים בה' אלקיכם. צועק - ונענה מיד שנאמר (ישעיה סס): והיה טרם יקראו ואני אענה; עושה מצוות ומקבלין אותן בנחת ובשמחה שנאמר (קהלת ט): כי כבר רצה האלקים את מעשיך:

כל הנביאים כולם צוו על התשובה, ואין ישראל נגאלים אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן

נגאלין שנאמר (דברים ט) והיה כי יבאו עליך כל הדברים וגו' ושבת עד ה' אלקיך וגו' ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה. (מתוך דברי הרמב"ם פרק ז' מהלכות תשובה):

אמרו חכמים במעלת התשובה:

מקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין. (ברכות לד):
 גדולה תשובה, שזדונות נעשין לו כזכויות. (יומא פ):
 גדולה תשובה, שמקרעת גזר דינו של אדם. (לאש השנה ז):
 שערי תפילה פעמים פתוחים פעמים נעולים, אבל שערי תשובה לעולם פתוחים. (דברים נב ג):

שאלו לחכמה: חוטא מהו עונשו? אמרה להם: חטאים תרדף רעה! (משלי יג), שאלו להקדוש ברוך הוא, אמר להם: יעשה תשובה (יחזקאל מכות פרק ג' הלכה ו').

מי שהוא עושה תשובה, מעלין עליו כאילו עלה לירושלים, ובנה את בית המקדש, ובנה את המזבח, ומקריב עליו כל הקרבנות שבתורה. (ויקרא נב ז):

גדול כחה של תשובה שכיון שאדם מהרהר בלבו לעשות תשובה, מיד הוא עולה. לא עד עשרה מילין, ולא עד עשרים, ולא עד מאה, אלא עד מהלך חמש מאות שנים. ולא עד רקיע ראשון ושני, אלא שהיא עומדת לפני כסא הכבוד. (פסיקתא דרבי מ"ד):

בא וראה כמה גדול כחה של תשובה, שהיא ממלכת את בני אדם בעולם, וקושרת לבני אדם כתרים בראשיהם, ומרפאת את החולי מאליו, ומצלת אותו מכל יגון ואנחה וצער. (תנא דבי אליהו נב י"ח):

אדם הראשון למד מידת התשובה:

רבי אליעזר אומר: באחד בשבת נכנס אדם הראשון במי גיחון העליון עד שהגיעו המים עד צוארו, והתענה שבע שבתות ימים, עד שנעשה גופו כמין כברה. אמר אדם: רבנו של עולם! העבר חטאתי (סל עז הדעת טוב ורע) מעלי, וקבל את תשובתי וילמדו כל הדורות שיש תשובה. (פסיקתא דרבי אליעזר כ):

אחאב עשה תשובה: תדע לך כח התשובה, בא וראה מאחאב מלך ישראל, שעשה עברות הרבה, גזל וחמד ורצח שנאמר (מלכים - א כא):

הרצחת וגם ירשת, ואחר כך עשה תשובה, ושלה וקרא ליהושפט מלך יהודה, והיה (יחזקאל) מלקה אותו מלקות ארבעים בכל יום, והיה צם ומתפלל, והיה משכים ומעריב לפני הקדוש ברוך הוא, ועוסק בתורה כל ימיו, ולא שב אל מעשיו הרעים, ונרצת תשובתו שנאמר (סג): הראית כי נכנע אחאב מלפני, יען כי נכנע מפני לא אביא הרעה בימיו. (פקקי דכזי אליעזר מג):

יסוד התשובה

מפתח

פרק ג' - בו יתבאר סדר פשפוש מעשיו, כגון: תענית עשרת ימי תשובה וערב ראש חודש וד' צומות ושאר תעניות. תעניות הללו נקראות בפי חכמינו - רופאי הנפש - "תענית שקודם התשובה", כדי שביום התענית יפשפש במעשיו ויתן אל ליבו לשוב מעבירותיו שבידו, כי אם הוא אוכל ושותה יגבה ליבו ולא יאבה לחפש דרכיו, כי הוא צדיק וישר בעיניו, אך ביום שמענה נפשו, נחלש כוחו של יצר הרע ומתגבר כח השכלי, ויתן אל ליבו לשוב בתשובה, ולא כרוב העולם שסוברים, שעל ידי התענית של עשרת ימי תשובה וכמה הפסקות בלי שום קיום דרכי התשובה שיתבאר - ימחול לו כל העבירות של כל השנה ביום כפור, זה לא יעלה על הדעת, וכן כמה באורים נחמדים מהרב ר' משה אלשיך, על מה שדרשו חכמינו זכרונם לברכה בפסוק - "וכפר מאשר חטא על הנפש", ועל הפסוק: "הראינו את מראיך", ויתבאר שם, שהתעניות הן כמו קרבן, ואיך יתנהג ביום התענית, וענין הצדקה ביום התענית.

פרק ג'

לבאר טעמי התעניות

ספק עבירה צריך יותר חפוש מעבירה

כדי שיוכל האדם לפשפש במעשיו צריך הוא את התענית והתבודדות, להכניע לבו ולהתחרט על חטאיו באותו יום, כי אם הוא אוכל ושותה ועוסק בעסקיו, יגבה ליבו ולא יאבה לחפש דרכיו, כי הרי הוא צדיק וישר בעיניו, אך ביום שמענה נפשו, נחלש כוחו של היצר הרע ומתגבר כח השכלי, כי כשזה קם זה נופל, כמו שכתוב בגמרא בתעניתא עד פלגא דיומא כו', ואם אינו מפשפש במעשיו ביום התענית, לא די שאינו פועל כלום בתענית שלו, אלא אף גם מקבל עונש על שצער ועינה עצמו חינם, כמו שאמר הרב ר' משה אלשיך על הפסוק: "וכפר מאשר חטא על הנפש", ואמרו חכמינו זכרונם לברכה: על שצער עצמו מן היין, ואמר ר' אליעזר הקפר - ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא "חוטא", השרוי בתענית מכל וכל על אחת כמה וכמה, וכתב הוא זלה"ה: הפסוק מדבר בנזיר, שלא נשמר מהטומאה ובטל ימי ספירות נזרו, דאז מוכח שלא היה צדיק בימי נזרו, דאילו לא חטא וגם הרהרוריו היו בטהרה ונקיות, היה הקדוש ברוך הוא מרחיקו שלא יטמא, כמו שכתוב: "רגלי חסידיו ישמור", ואמרו חכמינו זכרונם לברכה: אפילו בהמתן של צדיקים - אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידם, וזהו ענין הקל וחומר, ומה זה שלא פרש וכו', רצונו לומר, שלא פרש עצמו שלא לצורך רק מן היין נקרא "חוטא" - זה שצער עצמו מכל וכל ואינו מתחרט על חטאיו ביום תעניתו על אחת כמה וכמה, ש"חוטא על הנפש" יקרא, וגם מביא הוא זלל"ה משל נאה על זה, והוא כמו הרופא, שהרעיב את החולה לידע חליו למזורו, ולא ירצה אחר כך לעיין חוליו - לא ירפא, אות אשר בודאי חינם הרעיבו ועינהו נפש. כן הדבר הזה ממש, כי התענית הוא להכניע לבו

ולחפש בשכלו איזה חטא בא על ידו, ואם אינו מפשפש במעשיו, אז חינם צער עצמו והתענה, ועתיד ליתן דין על שצער עצמו חינם, וזהו הטעם - על פי רוב - לכל ימי התענית, כגון: בימי סליחות ובעשרת ימי תשובה, כמו שכתוב בשלחן ערוך סימן תר"ג וזה לשונו:

טעם התענית בעשרת ימי תשובה

יש לכל אדם לחפש ולפשפש במעשיו בעשרת ימי תשובה ולשוב מהם, וספק עבירה צריך יותר חיפוש מעבירה ודאי, כי יותר מתחרט כשיודע שעשה משאינו יודע, ולכן אשם תלוי צריך להביא דבר יותר ביוקר מאשם ודאי ומן החטאת, עד כאן.

הרי מבואר, שתענית עשרת ימי תשובה הם לפשפש מעשיו ולהתחרט עליהם, ולקבל עליו לעזוב אותם עזיבה גמורה, ועל מה שחטא לשעבר - יקבל עליו לקיים כל דרכי התשובה שיתבארו לפנינו בפרקים הבאים אף לאחרים, ואז על ידי הרהור תשובה נעשה צדיק גמור, כי הקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה, וכמו שאמרו בגמרא: המקדש את האשה ואמר לה, על מנת שאני צדיק גמור, אפילו הוא רשע גמור הרי זו מקודשת, שמא הרהר בתשובה ונעשה צדיק גמור ברגע אחד ומוחלין לו עוונותיו כיום כפורים.

טעם התענית שמתענים בערב ראש חודש

זהו התענית דערב ראש חודש שנוהגין להתענות, כי ראש חודש זמן כפרה, ולא יעלה על הדעת, שיכופר לאדם איזה חטא והוא עודנו מחזיק בטומאתו ואינו עוזב את חטאיו עזיבה גמורה, לכן מתענה בערב ראש חודש לפשפש במעשיו ולהתחרט עליהם, ויעזוב אותם עזיבה גמורה, ואז ראש חודש מכפר עון כפרה.

תענית חלום - טעמו

גם ענין תענית חלום כתב בספר "חרדים" סימן רכ"ו וזה לשונו: דע והבן, שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: יפה תענית לחלום כאש לנעורת, לא אמרו - אלא לעושה תשובה עם התענית, לפי שמראין לו חלום, כדי שיפשפש במעשיו, כי התענית במקום חטאת, מה קרבן אינו מועיל בלא תשובה, אף תענית חלום אינו מועיל בלא תשובה, והתשובה היא לפשפש במעשיו ולהתחרט עליהם.

שערי תשובה לרבינו יונה

השער הראשון - אות ח': באור התשובה ועקריתה:

וְרָאָה רָאִינוּ כִּי רַבּוּ עֲוֹנוֹת הַדּוֹר עַל זֹאת, כִּי יֵשׁ אַנְשִׁים רַבִּים מְקַבְּלִים עַל נַפְשָׁם לְהִזְהַר מֵעֲבֹרוֹת יְדוּעוֹת, וְכֹל יָמֵי חַיֵּיהֶם אֵינָם נִזְהָרִים בָּהֶן, אֲבָל הֵן אֶצְלָם כְּהִתֵּר. וְאֵלוּ לֹא הָיוּ נוֹהֲגִים כֵּן רַק עַל עֲבֹרָה אַחַת, חֲלִי רָע הוּא בְּנַפְשָׁם, כַּאֲשֶׁר בְּאַרְנוֹ, אֵף כִּי נוֹהֲגִים כֵּן עַל אֲזֵהָרוֹת רַבּוֹת, וּבְהִנָּה מִן הַחֲמוּרוֹת, כְּמוֹ שְׁבוּעַת חֲנָם, וּמְקַלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ אוֹ אֶת עֲצָמוֹ בְּשֵׁם, וְהִזְכַּרְתָּ שֵׁם - שָׁמַיִם לְבִטְלָה אוֹ בְּמָקוֹם שְׂאִינוֹ טָהוֹר אוֹ בְּיַדִּים לֹא נְקִיּוֹת, וְהִעֲלַמְתָּ עֵינַי מִן הָעֵנִי, וְלִשׁוֹן הָרַע, וְשִׁנְאַת חֲנָם, וְגִבְהוּת הַלֵּב, וּנְתִינַת חֲתִית, וְהִסְתַּכַּל בְּעֲרִיּוֹת, וּבִטּוֹל תִּלְמוּד - תּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּל, וְרַבּוֹת פְּאֵלָה. כְּתַבְנוּ מִקְצָתָן (אֶצְל) [אֵל] בְּנֵי - הַדּוֹר לְהִזְכִּירָם וְלְהִזְהִירָם. וְכֵן רָאוּי לְכֹל בְּעַלֵּי - תְּשׁוּבָה לְכַתּוֹב בְּמַגֵּלַת - סֵפֶר הַדְּבָרִים אֲשֶׁר נִכְשְׁלוּ בָהֶם וְהַמְצוֹת אֲשֶׁר קִצְרוּ בְּקִיּוּמָן, וְלִקְרֹא בְּסֵפֶר זְכוּרוֹתָם בְּכֹל יוֹם: